

muziekcursus college 1

16 oktober 2019

20^e eeuw en eigentijdse muziek

Er gebeurde heel veel in de 20^e eeuw!

Claude Debussy maakte het **akkoord zelfstandig**: een nieuwe 'klankwereld' is geschapen.

<https://www.youtube.com/watch?v=Z-nl1u-93N4>

Claude Debussy (1862-1918) 'La danse de Puck'.

Arnold Schönberg en zijn leerlingen (A. Berg en A. Webern) verzelfstandigden en emancipeerden de losse toon: iedere toon werd even belangrijk in het **12-toonssysteem**.

<https://www.youtube.com/watch?v=zYaWND9n9h0>

Arnold Schönberg (1874-1951) Klavierstück opus 11 nr.1 (1908)

Bij Edgar Varèse worden tonen, akkoorden en ritmische patronen autonoom. Dat geeft een volledig **vrij klankenidoom**.

<https://www.youtube.com/watch?v=YrU7JX76P3M>

Edgar Varèse (1885-1965): Octandre (1923)

Bela Bartók liet zich inspireren door melodische en ritmische motieven uit de volksmuziek.

https://www.youtube.com/watch?v=YB_PTA4dGws

Béla Bartók (1881-1945) - Musik für Saiteninstrumente, Schlagzeug und Celesta (1936)

Componisten van 'kunstmuziek' waren net zo geïnteresseerd in jazz als jazz musici waren in nieuwe kunstmuziek.

Maurice Ravel was één van de componisten die jazz gebruikte in zijn werken.

https://www.youtube.com/watch?v=ENGPv_AqDzU

Maurice Ravel (1875-1935) Violonsonate deel 2 Blues (1928)

Extra tip: Pianoconcert in G (let op het lekkere 'bluesmotiefje')

<https://www.youtube.com/watch?v=8eOGFk596Po>

Darius Milhaud laat in 'Creation du monde' jazzklanken samensmelten met traditionele muziek.

<https://www.youtube.com/watch?v=h3GPTgY9hSQ>

Darius Milhaud (1892-1974) Creation du monde (1923) George Gershwin schreef op verzoek van orkestleider Paul Whiteman een concert voor pianosolo en jazzorkest. Om daarmee te proberen een brug te leggen tussen 'hoogstaande' concertzaalmuziek en de jazzmuziek. Dat werd 'Rhapsody in blue'.

<https://www.youtube.com/watch?v=cH2PH0auTUU>

George Gershwin (1898-1937) Rhapsody in blue
New York Philharmonic o.l.v. Leonard Bernstein (1976)

De muziek van Charles Ives (1874-1954) klinkt vaak heel dissonant en modern, hij is wars van alles, volledige vrijheid, los van regeltjes. Zijn 'dagelijkse leven' laat hij doorklinken in zijn composities.

https://www.youtube.com/watch?v=aMT_EGXQwyk
Charles Ives (1874-1954) 4th Symphony

Experimenteel was ook een andere Amerikaan, John Cage. Maakte furore met zijn muziek voor slagwerk ensemble en muziek voor geprepareerde piano.

<https://www.youtube.com/watch?v=xObkMpQqUyU>
John Cage (1912-1992) Sonate 2 voor prepared piano (1946-48)

Heel bijzonder is zijn werk uit 1952: 4'33.

<https://www.youtube.com/watch?v=JTEFKFiXSx4>
John Cage (1912-1992) 4'33

Olivier Messiaen heeft de oorlog zeer bewust meegemaakt; hij componeerde zijn 'Quatuor pour la fin du temps' in Duits krijgsgevangenschap.

Ook in die compositie laat hij zijn opvallende interesse in vogels horen.

<https://www.youtube.com/watch?v=jXxmvsllhCg>
Olivier Messiaen (1908-1992) 'Quatuor pour la fin du temps'

Pierre Boulez en Karlheinz Stockhausen (leerlingen van Messiaen) begonnen Schönbergs reeksenteknik (12 verschillende tonen) ook toe te passen op andere muzikale zaken zoals ritme, dynamiek en timbre. **Seriële muziek** of **serialisme** genoemd.

<https://www.youtube.com/watch?v=EmErwN02fX0>
Pierre Boulez (1925-5 januari 2016) Structures 1 (1952)

Het centrale levenswerk van Karl-Heinz Stockhausen is de cyclus 'Licht, Die sieben Tage der Woche', waarbij iedere dag van de week wordt weergegeven door een avondvullende opera. Stockhausen begon het werk in 1977 en voltooide het in 2005. Het duurt ruim 29 uur.

<https://www.youtube.com/watch?v=JotSiYI2dzs>
Karl-Heinz Stockhausen (1928-2007) 'Zondag' uit Licht.

https://www.youtube.com/watch?v=PnC-RKm12ZI&list=PLW7pibdSIPj98OVNzJP_-R8A6r5oBXD2I
Karl-Heinz Stockhausen (1928-2007) 'Woensdag Groet' uit Licht.

Zijn meest omstreden stuk is zijn 'Helicopter strijkkwartet'.

https://www.youtube.com/watch?v=13D1YY_BvWU

György Ligeti ontwikkelde de zogenaamde **klankvlakkencompositie** en de micropolyfonie, een componeertechniek die bestaat in het creëren van dichte klanktexturen.

Zijn orkestwerk Atmosphères kent bijna geen toonsoort, melodie of ritme, maar draait puur om klankkleur. Filmmaker Stanley Kubrick gebruikte het in zijn film 2001: A Space Odyssey.

<https://www.youtube.com/watch?v=tnn4Y9FbEaQ&nohtml5=False>
György Ligeti (1923-2006) Atmosphères (1961)

Nog een beroemd stuk: Poème Symphonique voor 100 Metronooms

<https://www.youtube.com/watch?v=Ui0mTzP23qc&nohtml5=False>
György Ligeti (1923-2006) Poème Symphonique For 100 Metronomes

Eén van de reacties op de moeilijkheid van seriële of toevalsbepaalde muziek is de zogeheten **minimal music**.

Steve Reich wilde, door 'melodische herhalingspatronen rationeel en gradueel te laten veranderen, muzikale processen hoorbaar maken'.

<https://www.youtube.com/watch?v=ApnbymNz9dE&nohtml5=False>
Steve Reich (1936) Music for 18 Musicians (1976)

Nog een bekende naam op het gebied van minimal music is John Adams.

https://www.youtube.com/watch?v=5LoUm_r7lt8&nohtml5=False (00:00 – 01:50)
John Adams (1947) Short Ride in a Fast Machine

Een bekend Nederlands minimalistisch stuk is van Simeon ten Holt: Canto Ostinato uit de jaren '70.

<https://www.youtube.com/watch?v=K-4bh8J84Go&nohtml5=False>
Simeon ten Holt (1923-2012) Canto Ostinato

https://www.youtube.com/watch?v=hpxW6_joifl&nohtml5=False
Simeon ten Holt (1923-2012) Canto Ostinato, ligconcert

Andere muziekstroming: **nieuwe spirituele muziek**.

Arvo Pärt (Estland) komt in de jaren '70 met een eigen stijl, tintinnabuli. Daarin is er één melodische stem en één die er gebroken drieklanken omheen speelt. Verwant aan minimal music.

<https://www.youtube.com/watch?v=TA0U22ZMVR0&nohtml5=False>
Arvo Pärt (1935-) Spiegel im Spiegel

Pärt is de populairste levende Europese componist van (religieuze) koormuziek.

<https://www.youtube.com/watch?v=1fom6553UMQ&nohtml5=False> (00:00 – 01:18)
Arvo Pärt (1935-) De Profundis

En de bekendste Nederlandse componist op het gebied van nieuwe spirituele muziek is Joep Franssens (1955).

<https://www.youtube.com/watch?v=wLkmMEEiNBk>
Joep Franssens (1955) Harmony of the spheres : cycle in five movements for mixed choir and string orchestra (2001)

<https://www.youtube.com/watch?v=RwpJOCj-RJo&nohtml5=False>
Joep Franssens (1955) Song of Release (door Ralph van Raat)

En tot slot de best verkopende pianist / componist van nu: Ludovico Einaudi. Zijn muziek past in een muzikale verstillingtrend. Neo-klassiek minimalisme.

<https://www.youtube.com/watch?v=adudqtq2gBw> (00:00 – 01:40)

Einaudi - Oltremare

Componist **Vanessa Lann** componeert graag voor specifieke uitvoerders, die ze veelal kent, en bouwt haar stukken op uit een beperkte hoeveelheid materiaal. Ze doet aan 'maatwerk'. We hoorden 'DD' en een gedeelte van 'Double', concert voor fagot met Bram van Sambeek op fagot. Een paar voorbeelden van haar werk:

<https://www.youtube.com/watch?v=Fi9zZ3ICs2g>

Kort pianostukje: 'DD'.

<https://www.youtube.com/watch?v=seUvIHpt5i4>

'Leaps of Faith' (piano met tape) 'hoopt dat de toekomst beter wordt'

<https://www.youtube.com/watch?v=0U3W39hMmYo>

Is a bell a bell? (op speelgoed-pianootje)

<https://www.youtube.com/watch?v=eTAI43epxs4>

Concert voor fagot, Sinfonia Rotterdam o.l.v. Conrad van Alphen

<https://www.youtube.com/watch?v=nfyKR6Fcgg8>

Arlecchino Unmasked (2014)

https://www.youtube.com/watch?v=B_u9Lro31Og

Vanessa Lann - Opera: De Stilte van Saar